

WYKŁADU Z PRZEDMIOTU „POSTĘPOWANIE CYWILNE”

SSR DR MARIUSZ ŚLADKOWSKI

22.04.2021r.

Temat

„Skarga o wznowienie postępowania”

Skarga o wznowienie postępowania jako nadzwyczajny środek odwoławczy.

Instytucja wznowienia postępowania jest nadzwyczajnym środkiem odwoławczym, którego istota polega na ponownym rozpoznaniu i rozstrzygnięciu sprawy zakończonej prawomocnym wyrokiem. Wchodzi ona w grę jedynie wówczas, kiedy zachodzą, przepisane w Kodeksie przyczyny wznowienia postępowania. Skarga o wznowienie postępowania jest środkiem prawnym o charakterze mieszanym, posiada bowiem niektóre cechy wspólne ze środkami odwoławczymi, niektóre zaś charakterystyczne dla powództwa.

W myśl art. 399, można żądać wznowienia postępowania, które zostało zakończone prawomocnym wyrokiem. Z powyższego wynika, że nie można żądać wznowienia postępowania zakończonego w inny sposób (np. postanowieniem o umorzeniu lub odrzuceniu pozwu), chyba że zachodzi podstawa przewidziana w art. 401¹. Skarga o wznowienie postępowania przysługuje jednak nie tylko od prawomocnego wyroku, lecz także od każdego prawomocnego orzeczenia rozstrzygającego sprawę merytorycznie, np. od nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym lub upominawczym.

Niedopuszczalna jest skarga o wznowienie postępowania:

- 1) od wyroku orzekającego unieważnienie małżeństwa lub rozwód albo ustalającego nieistnienie małżeństwa, jeżeli choćby jedna ze stron zawarła po jego uprawomocnieniu się nowy związek małżeński (art. 400);
- 2) od prawomocnego wyroku wydanego na skutek skargi o wznowienie postępowania, chyba że skarga o wznowienie postępowania została oparta na podstawie wznowienia określonej w art. 401¹ (art. 416 § 1 i 2).

W sprawie zakończonej prawomocnym wyrokiem sądu mogą być uchylone postanowienia niekończące postępowania w sprawie, jeżeli zostały wydane na podstawie aktu

normatywnego uznanego przez Trybunał Konstytucyjny za niezgodny z Konstytucją ratyfikowaną umową międzynarodową lub ustawą. W takim wypadku stosuje się odpowiednio przepisy o wznowieniu postępowania (art. 416¹).

Legitymację do złożenia skargi o wznowienie postępowania posiadają strony, prokurator, Rzecznik Praw Obywatelskich, organizacje pozarządowe wymienione w Kodeksie, inspektor pracy, powiatowy (miejski) rzecznik konsumentów, interwenient uboczny samoistny, także interwenient uboczny niesamoistny (choć co do tego ostatniego poglądy w literaturze są różne).

Według Kodeksu, podstawy wznowienia postępowania można podzielić na dwie kategorie, a mianowicie:

- 1) przyczyny nieważności,
- 2) tzw. właściwe przyczyny restytucyjne.

Przyczyny nieważności.

Przyczyny nieważności dające podstawę do wznowienia postępowania są następujące:

- 1) jeżeli w składzie sądu uczestniczyła osoba nieuprawniona albo jeżeli orzekł sędzia wyłączony z mocy ustawy, a strona przed uprawomocnieniem się wyroku nie mogła domagać się wyłączenia,
- 2) jeżeli wskutek naruszenia przepisów prawa strona była pozbawiona możliwości działania,
- 3) jeżeli strona nie miała zdolności sądowej lub procesowej albo nie była należycie reprezentowana, nie można jednak żądać wznowienia, jeżeli przed uprawomocnieniem się wyroku niemożność działania ustała lub brak reprezentacji był podniesiony w drodze zarzutu albo strona potwierdziła dokonane czynności procesowe.

Przyczyny nieważności, wymienione powyżej, stanowią zamknięty katalog podstaw do wznowienia postępowania.

Właściwe podstawy restytucyjne.

Do właściwych podstaw restytucyjnych należy zaliczyć:

- 1) oparcie wyroku na dokumencie podrobionym lub przerobionym;
- 2) oparcie wyroku na skazującym wyroku karnym, następnie uchylonym;
- 3) uzyskanie wyroku za pomocą przestępstwa (art. 403 § 1);
- 4) późniejsze wykrycie prawomocnego wyroku, dotyczącego tego samego stosunku prawnego, albo wykrycie takich faktów lub środków dowodowych, które mogłyby mieć wpływ na wynik sprawy, a z których strona nie mogła skorzystać w poprzednim postępowaniu (art. 403 § 2);
- 5) orzeczenie przez Trybunał Konstytucyjny o niezgodności aktu normatywnego z Konstytucją, umową międzynarodową lub ustawą, na podstawie którego zostało wydane orzeczenie (art. 401¹);
- 6) jeżeli na treść wyroku miało wpływ postanowienie niekończące postępowania w sprawie, wydane na podstawie aktu normatywnego uznanego przez Trybunał Konstytucyjny za niezgodny z Konstytucją, ratyfikowaną umową lub ustawą, zmienione lub uchylone zgodnie z art. 416¹ (art. 403 § 4).

Jak widać, zamknięty katalog przyczyn restytucyjnych dotyczy sytuacji, w których po uprawomocnieniu się wyroku zostały wykryte pewne okoliczności lub dowody, które nie mogły zostać ujawnione w przeprowadzonym procesie. W wypadkach tych chodzi o to, by zmienić wyrok sądowy nieodpowiadający rzeczywistości.

Termin do wniesienia skargi o wznowienie postępowania.

Skargę o wznowienie postępowania wnosi się w terminie trzymiesięcznym. Termin ten liczy się od dnia, w którym strona dowiedziała się o podstawie wznowienia, a gdy podstawą jest pozbawienie możliwości działania lub brak należytej reprezentacji - od dnia, w którym o wyroku dowiedziała się strona, jej organ lub jej przedstawiciel ustawowy (art. 407).

W sytuacji określonej w art. 401¹ skargę o wznowienie wnosi się w terminie trzech miesięcy od dnia wejścia w życie orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego. Jeżeli w chwili wydania orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego orzeczenie, o którym mowa w art. 401¹, nie było jeszcze prawomocne na skutek wniesienia środka odwoławczego, który został następnie odrzucony, termin biegnie od dnia doręczenia postanowienia o odrzuceniu, a w wypadku wydania go na posiedzeniu jawnym - od dnia ogłoszenia tego postanowienia (art. 407 § 2).

Termin trzymiesięczny jest terminem ustawowym i zawitym, jednak w razie jego uchybienia strona może żądać jego przywrócenia na zasadach ogólnych. Po upływie dziesięciu lat od uprawomocnienia się wyroku nie można żądać wznowienia, z wyjątkiem wypadku, gdy strona była pozbawiona możliwości działania lub nie była należycie reprezentowana (art. 408). Wspomniany dziesięcioletni termin jest zatem terminem nieprzywracalnym.

Skarga o wznowienie postępowania powinna czynić zadość warunkom pozwu (art. 187) oraz zawierać:

- a) oznaczenie zaskarżonego wyroku;
- b) podstawę wznowienia i jej uzasadnienie;
- c) okoliczności stwierdzające zachowanie terminu do wniesienia skargi;
- d) wniosek o uchylenie lub zmianę zaskarżonego wyroku (art. 409).

Warunki formalne skargi, wskazane powyżej, świadczą jednoznacznie, że postępowanie wszczęte na skutek skargi o wznowienie postępowania jest nowym, szczególnym postępowaniem i nie stanowi ono kontynuacji poprzedniego postępowania.

Metodyka rozpoznania skargi o wznowienie postępowania.

Skargę o wznowienie postępowania wnosi się do sądu, który wydał zaskarżony wyrok. Do wznowienia postępowania z przyczyn nieważności oraz na podstawie przewidzianej w art. 401¹ właściwy jest sąd, który wydał zaskarżony wyrok, a jeżeli zaskarżono wyroki sądów różnych instancji, właściwy jest sąd instancji wyższej. Do wznowienia postępowania na innej podstawie właściwy jest sąd, który ostatnio orzekał co do istoty sprawy (art. 405).

Po wniesieniu skargi sąd bada, czy skarga jest wniesiona w terminie, czy jest dopuszczalna i czy opiera się na ustawowej podstawie wznowienia. Jeżeli stwierdzi brak jednego z tych wymagań - sąd odrzuci skargę (art. 410 § 1). Sąd może zażądać, aby skarżący uprawdopodobnił okoliczności stwierdzające zachowanie terminu lub dopuszczalność wznowienia (art. 410 § 2).

Sąd odrzuca skargę postanowieniem, które jako kończące postępowanie w sprawie podlega zaskarżeniu zażaleniem (art. 394 § 1). Jeżeli jednak skargę odrzucił Sąd Najwyższy jako właściwy do jej rozpoznania, to na postanowienie tego sądu zażalenie nie przysługuje. Sąd rozpoznaje sprawę na nowo w granicach, jakie określa podstawa wznowienia (art. 412 § 1).

Oznacza to, że w toku postępowania o wznowienie skarżący nie może powołać się na inną, niż zgłoszona w skardze, podstawę wznowienia (chyba że jeszcze nie upłynął termin do powołania nowej innej podstawy).

Po dokonaniu sprawdzenia prawdziwości przesłanki wznowienia przez sąd, zaczyna toczyć się zwykły proces cywilny, w którego toku sąd rozpoznaje pierwotne powództwo w aspekcie zgłoszonej w skardze podstawy wznowienia postępowania.

Po ponownym rozpoznaniu sprawy sąd stosownie do okoliczności może wydać następujące wyroki:

- 1) oddalić skargę;
- 2) zmienić zaskarżony wyrok i w zależności od poczynionych ustaleń uwzględnić roszczenie w całości, w części lub oddalić powództwo;
- 3) uchylić zaskarżony wyrok i odrzucić pozew lub umorzyć postępowanie (art. 412 § 2).

Sąd może również umorzyć postępowanie o wznowienie wskutek cofnięcia skargi (art. 203 w zw. z art. 406 i 355). Jeżeli do rozstrzygnięcia o wznowieniu właściwy jest Sąd Najwyższy, Sąd ten orzeka tylko o dopuszczalności wznowienia, a rozpoznanie sprawy przekazuje sądowi II instancji (art. 412 § 4).

Sąd, uchylając lub zmieniając wyrok, na wniosek skarżącego, w orzeczeniu kończącym postępowanie w sprawie orzeka o zwrocie spełnionego lub wyegzekwowanego świadczenia lub o przywróceniu stanu poprzedniego. Nie wyłącza to możliwości dochodzenia w osobnym procesie naprawienia szkody poniesionej wskutek wykonania wyroku (art. 415). Zgłoszenie przez skarżącego wniosku restytucyjnego z art. 415 ma charakter fakultatywny. Skarżący bowiem może, nie zgłaszając tego wniosku, wystąpić z tym żądaniem na drogę odrębnego procesu, niezależnie od roszczeń odszkodowawczych.

Wniesienie skargi o wznowienie nie tamuje wykonania zaskarżonego wyroku. Sąd jednak, na wniosek skarżącego, uprawdopodobniony zagrożeniem wystąpienia niepowetowanej szkody, może wstrzymać wykonanie wyroku, chyba że strona przeciwna złoży odpowiednie zabezpieczenie (art. 414).

Wyrok sądu wydany w postępowaniu o wznowieniu postępowania podlega zaskarżeniu apelacją, jeżeli o wznowieniu rozstrzygnął sąd I instancji. W przypadku, kiedy o wznowieniu

rozstrzygnął sąd II instancji - przysługuje skarga kasacyjna, jeżeli orzeczenie kończy postępowanie w sprawie, a skarga kasacyjna jest w danej sprawie dopuszczalna.